

H. MOLNÁR Katalin: *Lamping József (1889–1939) – A század eleji Kaposvár építésze*, Kaposvár, 2018.

Ha egyszer valaki megírja Kaposvár teljes kultúrtörténetét, abban valószínűleg a képzőművészet, azon belül is a festészet kapja majd a leghosszabb fejezetet. Más, hasonló méretű települések múltjában talán nagyobb szerepet játszottak írók, költők vagy épp építészek. Néhány hónappal ezelőtt magam is azt gondoltam, Somogyország – s főleg annak székhelye – múltjában alig akad olyan tervező, kivitelező, aki több jelentős, országos figyelemre is méltó épületet hagyott maga után. Mert gyönyörű, turisták számára is érdekes ház akad ugyan Kaposvár belvárosában – gondoljunk akár a Fő, akár a Kontrássy utca néhány látványosságára –, de ezek tervezőit inkább csak a szakemberek ismerik.

Könyve bemutatója óta tudjuk, H. Molnár Katalin sem azért kezdett el Lamping József életművével foglalkozni, mert folyton-folyvást a nevébe botlott helytörténeti kiadványok forgatásakor. A szerző elárulta, korábban a Szivárvány Kulturpalotán kívül ő is alig találkozott Lamping munkáival – pontosabban nem tudta, hogy a jeles építésznek ilyen sok, fontos épülethez köze volt Somogyban. Illetve azt is tapasztalta, hogy alig olvasható hiteles forrás magáról az alkotóról.

Lamping József (1889–1939) – A század eleji Kaposvár építésze című monográfia hiánypótló kötet hát, különösen azt figyelembe véve, hogy milyen szűkszavúak a korábbi írásos források az architektussal kapcsolatban. Ezzel együtt felmerülhet bennünk a kérdés: arányos az alkotó munkásságával, hogy rögtön egy ilyen reprezentatív, az életutat, a tevékenységet meglehetősen részletességgel bemutató kiadvány legyen az első róla szóló könyv?

Elég csupán végiglapozni a kötetet ahhoz, hogy megérezzük: hírénél, „utóéleténél”, emlékezeténél jóval jelentősebb személyiségről van szó. Aztán alaposabban elmerülve a monográfiában, mindez meggyőződésünkkel is válhat. Nem az a furcsa, hogy most ilyen mélységű, minőségű kiadvány mesél róla, inkább az, hogy eddig ekkora volt a hallgatás körülötte.

Az *Előhang*ban L. Balogh Krisztina főépítész – aki maga is ösztönzője, támogatója volt a könyv megszületésének – azt írja: „A jó építész üzen házaival. Üzen egy korról, egy értékrendről, egy közösségről.”

Megfordítva a dolgot: az építész élete sokat segít abban, hogy megértsük elképzeléseit, terveinek hátterét, azt a filozófiát, amely ott van szinte minden épülete mögött.

A könyv első része Lamping József (illetve az édesapa, Ádám) életútját mutatja be, visszamenve a gyökerekig. A német eredetű család a 18. században települt át Boldogasszonyfára, s onnantól itt is maradtak Somogyországban. Jól kirajzolódik a könyvből a családtörténet íve, az a szorgos, céltudatos tanulás, majd munka, amellyel apa, majd a fia is kivívta a szakmai elismerést, előbb a szűkebb, később pedig a tágabb környezetükben is.

Lamping József izgalmas utat járt be, míg kitanulta a szakmát. A gödrei iskolától Pécsen át Budapestre vezetett az útja, de az 1900 júniusában megszerzett, jeles eredményű végbizonyítvány – a Budapesti Állami Felső (Építő) Ipari Iskolában – sem lett a végállomás. Apja tanácsára a korszak egyik művészeti és építészeti fellegvárának számító Bécset célozta meg. A fiú így az induló szecesszió remekműveit egészen közelről csodálhatta meg, s közben hallgathatta a korszakalkotó építész, Otto Wagner előadásait is. Minderről a kötetben bizonyítványok másolatai, korabeli hangulatfotók, illetve fontos épületekről készült képek is mesélnek.

Nem mellékesen Lamping Bécsben a korszerű beton- és vasbeton szerkezetekről is tanult, s a saját szemével is meggyőződhetett ezek gyakorlati hasznáról, illetve felhasználásuk lehetőségeiről. Hazatérve előbb az apjával közösen vállalt munkákat, aztán szép lassan önállósodott. Érdekes, hogy a cég – a Lamping Ádám és Fia – székhelyét csupán 1912-ben helyezték át Gödréről Kaposvárra. Ekkor még hirdetések útján is keresték a megrendelőket, a tervezés mellett csatornázást, iparművészeti tárgyak készítését is vállalva. Aztán szép lassan egyre elismertebbé váltak, s a monográfiában egyre több ma is számon tartott épület pályázata kapcsán olvashatjuk, hogy nyertesként őket kérték föl tervezésre és/vagy kivitelezésre. Laikusok számára is izgalmassá teszi az épületek bemutatását a tervek, a pályázati anyagok érdekesebb részeinek, képeinek közlése.

A közzétett anyagok logikus, tematikus rendben kerültek a kötetbe. Az *Életmű* című fejezet hét részből – plusz az epilógus – áll. Az első szakasz a templomtervező-kivitelező Lamingok munkájába ad betekintést. Böszénfa, Tékes, Somogyfajsz, Hajmás keresztény hívei lehetnek büszkék arra, hogy a helyi istenházát e cég tervezte, építette, de jelentősek voltak a felújítási munkálataik is. (Kevésbé közismert tény például, hogy a kaposvári Szent Imre-templom 1910-es évekbeli megújulása a Lamingoknak is köszönhető, a kivitelezési munkát ők fejezték be.) Különös élmény azokat a terveket látni, amelyek végül nem vagy másként valósultak meg. Ezek közül az egyik legizgalmasabb a Hősök templomáé, amely aztán nem a monográfiában bemutatott vázlat alapján készült el.

Külön ki kell emelnünk, hogy Lamingék több keresztény felekezetnek is készítettek templomot, de terveztek zsidó iskolát is, Sásdon.

Bár a képek ott valószínűleg kevésbé látványosak, az *Iskolaépítők* fejezet is tartogat érdekességeket. Ilyen funkciójú épületeknél talán még nehezebb feladat az alkotók sajátosságait felfedezni, de ez esetben egyáltalán nem lehetetlen. Lamingék többnyire egyházi tulajdonú intézményekre kaptak felkérést (többek között Baranyajenőn, Sásdon, Gyulajon), s a nem szakavatott szem is megtalálhatja azokat a motívumokat, épületrészeket – a bejáratok és az azok közelében lévő ablakok lehetnek a legjobb példák –, amelyek „lampingossá” tettek egy-egy iskolát. Nagy öröm látni azokat az építményeket, amelyek napjainkban felújítva, de az eredeti vonásait megőrizve szolgálják a kitűzött célt. Szerencsére bőven akad ilyen – szép példája ennek a döbröközi iskola, melynek régi (1908) és mai (2015) fotója is ott van a könyvben.

Az *Épületek Kaposváron* fejezet lehet az, amely talán a legtöbbször érdeklődését fölkeltheti. Privát és közcélú házak egyaránt őrzik Lamping keze munkáját a megyeszékhelyen. Előbbiek közül a William Morris és Kós Károly stílusjegyeit is viselő Faragó-villát (Somssich utca) és a Lamping-villát (Németh István fasor) emelném ki, utóbbiak közül a két takarékpénztárt, a kórházépületeket s természetesen a Városi Mozgóképszínházat (ma Szivárvány Kultúrpalota).

A *Szivárvány* történetét és az egészen apró részletekre is kitérő bemutatást tartalmazó részt szinte regényszerűen is olvashatjuk. Még az architektúra iránt nem elkötelezettek, de – feltételezem a Somogyban sohasem jártak számára is – izgalmas ez az alfejezet, amelyet gyönyörű fotók tesznek még varázslatosabbá. (A könyv képei több forrásból származnak, a legtöbb fotót ifjabb Lőrincz Ferenc készítette.) Természetesen itt is belelehetünk a tervrajzokba, és összehasonlíthatjuk a jelenlegi állapotot az ötven vagy a kilencven évvel ezelőttivel is.

A következő fejezetek a városkörnyék Lamping-épületeire, az „egyéb építészeti tevékenységekre” s kevésbé ismert, ám korántsem jelentéktelen tevékenységekre fókuszálnak. Az egykori taszári reptérépület, a Horthy (ma Berzsenyi) park, a Tisztviselőtelep éppúgy Lamping Józsefhez kötődnek, mint a Kárpátok számtalan katonatemetője, emlékhelye (vagy soha meg nem valósult terve) vagy épp a székesegyház oldalában látható Szent István-kút. Mindezekről – ahogy azt a korábbi fejezeteknél is láttuk – pontosan, érdekesen, szakértelemmel írt H. Molnár Katalin.

Külön kell szólnunk a kiadvány tipográfiájáról. Erky-Nagy Tibor a borítótól a legkisebb képen át a betűtípus kiválasztásáig egyaránt nagyszerű munkát végzett. A kivitel modern, ugyanakkor nagyon következetes és pontos. Amilyen – a monográfia alapján e kép élhet bennünk – Lamping József lehetett.

Ha maradt bennünk kérdés a kötet elolvasása után, az leginkább egy dolog lehet: hogy övezhetett ekkora hallgatás egy ilyen tehetségű alkotót, aki ráadásul – noha szép számmal akadtak megvalósulatlan tervei is – jól látható mennyiségű és minőségű értékeket hagyott ránk. A válasz valószínűleg újabb tanulmányt, könyvet igényelne.